

Goran Marković
Beogradski trio

građa za roman

Copyright © 2018, Goran Marković
Copyright © ovog izdanja 2018, LAGUNA



Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Priče treba da pripadaju prošlosti, i što su dalje u njoj, da tako kažemo, utoliko bolje po njih u njihovom svojstvu kao priče, a bolje i po pripovedača, tog tihog čarobnjaka perfekta.

Tomas Man, *Čarobni breg*

Samo je privatnost istinita, priče su privid!

Žak Derida

Pornografija je sve ono što nema priču.

Endi Vorhol

Sadržaj

Nije lako sa pesnicima....	11
Naš čovek u Beogradu....	33
Pomoć je reč sa više značenja....	59
Logori....	85
Paracelzus: Misli su dela...	111
Sveti Grgur....	137
Za ljubav je potrebno troje...	165
Epilog....	191
<i>O piscu</i>	199

Pred čitaocem je neka vrsta arhivske građe.

Ova gomila papira selila se sa mnom s mesta na mesto više od dvadeset pet godina, koliko mi je trebalo da je prikupim. Ona sadrži, hronološki poredane, razne materijale: zapisnike, saopštenja, diplomatsku prepisku i službene zabeleške, izvode iz jednog dnevnika, hrpu pisama koja je pisala jedna mlada žena i brojna dokumenta, od policijskih, vojnih i meteoroloških izveštaja do venčanih listova i putnih karata, šifrovanih špijunskih poruka i reversa za izdatu opremu, kao i još mnogo nepovezanih svedočanstava o događajima koje sam imao nameru da ispričam.

Takođe, pažljivo sam pročitao nekoliko romana, koji bi mogli biti u vezi sa građom koju sam prikupljao. Odlučio sam, uprkos nepouzdanosti koju fikcija sama po sebi nosi, da citate iz tih knjiga priložim opštoj, ionako raznorodnoj gomili pomenutih dokumenata, smatrajući da izmišljotine, ako su deo umetničkog postupka, na neki način predstavljaju verodostojno svedočanstvo.*

* Svi iskazi naglašeni kurzivom citati su iz Darelovih romana *Aleksandrijski kvartet* (u prevodu Olje Petronić i Aleksandra Najgebauera) i *Beli orlovi nad Srbijom* (u prevodu Aleksandra Davića), a pojedini ispisi su izvodi iz knjige *Uvod u osnovne tehnike kriptografije*, udžbenika Marine Petrović *Engleski za početnike* i biografske monografije Gordona Bowkera *Through the Dark Labyrinth, A Biography of Lawrence Durrell* (zahvaljujući prevodu Sonje Vasiljević).

NIJE LAKO SA PESNICIMA

PAROBRODSKO DRUŠTVO BLU STAR LAIN A/S

BROD *Zvezda Brazila*

Iz: Buenos Aires
Za: Liverpool
Via: Rio de Žaneiro, Lisabon
Isplovljavanje: 2. januar 1948. u 10 sati
Polazak iz: Centralna luka,
avenija Tomas A. Edison
Kapetan: E. F. Gilbert

LISTA PUTNIKA PRVE KLAŠE

Kabina broj 8
Ime putnika: Lorens Darel i Eva Koen
Cena karte: 39 funti, jedan pravac

*

Komisija direkcije Britanskog saveta, u sastavu: ser Ronald Adam, predsedavajući, ser Malkom Robertson i Doroti Kimberli obavila je 20. januara 1948. razgovor sa gospodinom Lorensom Darelom, predavačem engleskog jezika i književnosti pri kancelariji u Buenos Airesu. Povod za ovaj razgovor bilo je povlačenje gospodina Darela iz Britanskog saveta u Argentini i njegov povratak u Englesku. Na ovaj gest odlučio se direktor kancelarije u Buenos Airesu, gospodin Piter Kliford, posle niza uočenih nedostataka u radu i ponašanju gospodina Darela.

Darelu je predloženo kako je Klifordova odluka donesena na osnovu brojnih primedbi, kako studenata koji su ga optuživali za lenjost i nedolazak na časove, tako i službenika Britanske ambasade, mnogih kolega, poznanika i suseda Argentinaca, zbog nemoralnog života i organizovanja terevenki koje su poprimale oblike orgija.

Pred komisijom, iznete optužbe Darel nije opovrgao već je odgovorio kako je on pesnik, a pesnici, kao što je poznato, „*tragaju za racionalnim razlozima za verovanje u apsurdno*“. Na insistiranje da svoju misao podrobnije objasni on je rekao kako „*moral ne predstavlja ništa ako se svede na formu dobrog vladanja*“. Na primedbu gospođe Kimberli da postoje podaci o njegovom promiskuitetnom životu u Buenos Airesu, Darel je odgovorio: „*Svaki muškarac se sastoji od gline i demona, i nema žene koja može da zadovolji i jedno i drugo.*“

Dalji tok razgovora ticao se Darelove porodične situacije. On ima 36 godina, razveden je od prve žene, Nensi Izabel Majers, a ćerka Penelopa pripala je majci, zbog dokazanog

nasilja prema supruzi od strane muža. Od decembra prošle godine veren je za gospođicu Evu Koen. Na pitanje o ulozi koju je u njegovom životu, tokom višegodišnjeg boravka u Grčkoj, odigrao izvesni Henri Miler, američki pisac, autor nekoliko kontroverznih knjiga sa seksom u centru pažnje, ispitan je odgovorio: „*On mi je pomogao da shvatim suštinu ljubavi. Ona je nešto apsolutno; nešto što uzima sve ili ništa.*“ Na pitanje kakva je priroda tog prijateljstva koje se, izgleda, odigralo učetvoro, s obzirom na to da su Darel, njegova tadašnja supruga Nensi, gospodin Miler i njegova saradnica Anais Nin jedno vreme živeli zajedno u iznajmljenoj vili na Krfu, Darel je citirao S. Frojda: „*Navikavam se na pomisao da posmatram svaki seksualni čin kao proces u koji su umešane četiri osobe.*“

Na osnovu svega, komisija zaključuje kako ponašanje gospodina Darela nije u skladu sa principima i normama koje službenici Britanskog saveta moraju poštovati pa, shodno tome, njegova pomoć nadalje više nije potrebna. Predlažemo da se saradnja sa njim obustavi danom stupanja na snagu raskida ugovora br. 5902/47.

ser Malkom Robertson, sr.

U Londonu,
20. januar 1948.

*

Draga mama,

Pišem ti tek posle nekoliko dana, koliko mi je, nakon povratka iz Argentine, bilo potrebno da dođem k sebi.

Put je bio veoma naporan, Atlantik neobično uzburkan a posluga očajna. Lorens je sve vreme bio vidno neraspoložen, što je razumljivo, s obzirom na to da je naš povratak došao tako iznenada, neočekivano. On misli da je odluka da bude povučen iz Buenos Airesa posledica spletke i provincijskog mentaliteta male grupice Britanaca okupljenih oko Saveta, sa čime se ja u potpunosti slažem. Moguće je da se Lari, kada se uzme u obzir njegova profesija, ranije ponašao u neku ruku slobodnije ali sve to je nestalo od kada smo vereni. On je sada potpuno drugi čovek, verujte. Ali pritisak malograđanske sredine zbog toga nije popustio pa smo na kraju morali nazad u Englesku.

Lorens je trenutno bez posla, što koristi za završetak svog novog pozorišnog komada. Ima neobičan naziv: *Sapfo!* Nisam ga još pročitala (on ne dozvoljava da se čitaju nedovršeni rukopisi) pa ti ne mogu reći o čemu je. Nestrpljiva sam da zavirim u tu dramu. Biću prva čitateljka nečeg, što će, sigurna sam, uzburkati našu kulturnu javnost!

Takođe, jedva čekam da vidim tatu i tebe. Kako je Lorens okupiran traženjem novog posla i završetkom komada, možda bih mogla ja da dođem do vas u Oksford sledećeg meseca? Na nedelju, dve. Priliku da upoznate moga verenika imaćete kada dođete u London, zar ne?

Do skorog viđenja, dakle!

Voli te tvoja jedinica Eva

P. S. Lorens moli tatu da razmisli o maloj pozajmici koju će mu vratiti čim se zaposli ili dobije prvu ratu za *Sapfo*.

*

Poštovani gospodine Darel,

Nismo u mogućnosti da stavimo na repertoar vašu dramu u stihu *Sapfo*. Smatramo da je neprikladna za scensko izvođenje, predugačka je, isuviše obiluje pričom a premalo ima radnje. Pretpostavljamo da bi *Sapfo* pre bila knjiga poezije nego pozorišni komad.

Primite naše srdačne pozdrave.

Hju Vontner
upravnik Savoj teatra

*

PREPORUKA

Dragi Rodžere,

Toplo ti preporučujem Lorensa Džordža Darela, mladog čoveka izvrsnih sposobnosti i veoma širokog obrazovanja. Mislim da je Ministarstvu spoljnih poslova potreban baš takav saradnik.

Rođen je u Indiji, u mestu Džalunda u Džapandaru, gde je njegov otac radio kao glavni inženjer na izgradnji železničke pruge. Osnovnu školu je pohađao u Dardžilingu, da bi se 1923. njegova porodica preselila u Englesku gde pohađa školu Svetog Edmunda u Kenterberiju. Posle završetka obrazovanja iseljava se u Grčku, na ostrvo

Krf, gde počinje da piše. Sledeća etapa je Aleksandrija u Egiptu. Tamo boravi sve vreme rata, nastavljajući sa književnim radom. Od 1947. angažovan je kao predavač engleskog jezika i književnosti pri kancelariji Britanskog saveta u Argentini. Trenutno se nalazi u Londonu.

Lorensa Darela sam upoznao u periodu službovanja u Indiji. Bilo je to veoma oštromno dete sa, sećam se, neobičnom sposobnošću zapažanja. Ponovo sam ga sreo nedavno, u Skotiš storsu. Popili smo nekoliko piva i moj utisak je da je to čestit čovek, pomalo izraženijeg temperamenta, ali izuzetan erudita. Govori nekoliko jezika i poznaje različite kulture. Pored toga, veoma je motivisan da se priključi naporima Ujedinjenog kraljevstva za ostvarenje plemenitih ciljeva u svetu.

Nije mi poznato kakva je situacija sada kod vas, znaš i sam da sam od pre dve godine u penziji, ali te molim da ovog izuzetnog čoveka makar isprobaš.

Budi uveren da nikada nisam zaboravio, a nadam se ni ti, one važne godine koje smo zajedno proveli u Centrali.

Ser Dejvid Petri

*

Lari, prijatelju,

Sediš u tom smrdljivom gradu a Anais i ja smo prekoputa kanala, na svega nekoliko stotina milja od tebe! Zašto ne svratiš do nas?

Kada već pominjem Anais, znaš li šta mi je pre izvesnog vremena rekla: „Trebalo je još pre deset godina da sa Krfa pobegnem sa Larijem!“ Ja sam joj na to odgovorio: „A mene da ostaviš sa onom frigidnom Nensi?“ U stvari, nisam siguran da se kod nje radilo toliko o libidu, koliko o predrasudama.

Ozbiljno, Lari. Sedni na voz i dovlači dupe u Pariz. Ovaj grad leči sve rane, naročito one otvorene, o kojima sada ne želimo da pričamo.

Čekamo te!

Tvoj Henri

*

TRANSKRIPT GU/093

2: Ovo je razgovor vođen u prostorijama MI6 u Broudvej hausu, u četvrtak, 25. marta 1948. godine. Sada je 10 sati i deset minuta.

1: Dobar dan. Da li ste spremni?

D: Kao zapeta puška.

1: Vi ste se u jednom trenutku iselili iz Velike Britanije?

D: Da. Mislim da je to bilo 1935. Odmah posle svadbe sa Nensi. Otišli smo na Krf i ostali tamo.

1: Šta je bio razlog za takvu odluku?

D: Razlog? Nije bilo nekog određenog razloga. Jednostavno, svidelo nam se tamo pa smo rešili da se ne vraćamo.

2: Tek tako?

D: Da. Dobro, recimo i ovo: klima je bila prijatna a život jeftin. Nekolicina izdavača mi je odbila *Frulaša ljubavnika* pa nismo bili u nekoj zavidnoj finansijskoj situaciji.

2: *Frulaš?*

D: ...*ljubavnik*. Moj roman.

3: Tako... Pominjete vašu suprugu. Nensi...

D: Majers. Nije više moja supruga. Razveli smo se.

2: Imate li dece?

D: Čerku. Penelopu.

1: Ona je sa vama?

D: Sudski je dodeljena majci.

1: Šta je razlog takvoj presudi?

D: Ne znam.

3: Šta piše u sudskoj odluci?

D: Ne znam. Nisam pročitao.

2: Dozvolite da se vratimo na vaš boravak u Grčkoj. Gde ste stanovali dok ste boravili na Krfu?

D: U kući jednog mog prijatelja.

2: On je takođe pisac?

D: Ne.

3: Nije li to autor onih, nazovimo ih, opscenih dela...

D: Mislite na Henrija Milera? Ne, nije to bio on. I njegove knjige uopšte nisu „opscene“.

1: Dobro, ostavimo to. Recite nam, kakva su vaša politička opredeljenja?

D: Moja? Ne znam... Nikakva.

2: Zar niste, kao student, simpatisali socijaliste?

D: Da, jedno kratko vreme. Ali sada ne mislim tako.

3: Šta se promenilo?

D: Sve. Mislim da su komunisti zloupotrebili plemenite ideje kojima sam se kao mladić zanosio.

3: „Plemenite ideje“?

D: Da, socijalna jednakost i slično.

1: A sada mislite drugačije?

D: *Koliko ja vidim, komunizam je beznadežan; analiza čoveka sa stanovišta ekonomskog biheviorizma oduzima životu sve što je zabavno, a ludost ga je lišiti lične psihe.*

1: Dobro, mislim da je za danas dosta. Nastavićemo sutra, ako se slažete?

D: Kako vi kažete. Ja imam sve vreme ovog sveta.

*

TRANSKRIPT XM/102

3: Nastavak razgovora sa gospodinom D. u prostorijama MI6 u Broudvvej hausu. Petak, 26. mart 1948. godine. 10 sati i 20 minuta.

2: Pomenuli ste da ste živeli u kući vašeg prijatelja i da to nije bio Henri Miler.

D: On je došao kasnije.

3: Sam?

D: Sa Anais.

1: Šta je mu je ona? Žena?

D: Nije. U stvari, jeste. Odnosno, živi sa njom.

3: I svi ste stanovali u istoj kući?

D: Ne. Nensi, Henri, Anais i ja smo spavali u odvojenoj kući za posluhu, odmah pored.

3: Koliko je tu bilo soba?

D: Dve.

3: Dve spavaće sobe?

D: Dve sobe. Obične.

2: Kakvi su bili vaši odnosi?

D: Kako to mislite?

2: Da li ste vi prijatelji, porodični prijatelji ili nešto treće?

D: Ne razumem pitanje.

1: Otkuda da se družite sa njim a ne sa nekim drugim?
Na primer, sa nekim rođakom ili drugom iz škole.

D: Zašto bih se družio sa drugovima iz škole? Ili rođaci-
ma? I dalje ne razumem pitanje.

3: Ostavimo to po strani. Vi pišete?

D: Da.

3: Kakvu vrstu literature?

D: Koliko vremena imate na raspolaganju?

3: Ukratko, molim vas.

D: Pišem uglavnom romane.

2: Špijunske?

D: Ne.

2: Ali volite da čitate špijunske romane.

D: Ne.

1: A kada bi vas neko angažovao, platio vam da napišete
špijunski roman, da li biste prihvatili?

D: Ne znam. Ukoliko bih bio u očajnoj finansijskoj situ-
aciji, verovatno bih prihvatio.

3: Kakva je vaša finansijska situacija, gospodine Darel?

*

Subota, 1. maj

Osvanuo je divan prolećni dan, kao poručen za praznik. Bora i ja smo izašli oko deset i uputili sa ka Donjem gradu na Kalemegdanu, gde je organizovan prvomajski uranak. Tu je već bilo mnogo drugova i drugarica, svi izuzetno raspoloženi, nasmejani, srećni. Sreli smo generale Arsu Jovanovića i Ranka Stričevića – Čađu, Borine drugove sa Akademije. Oni su, međutim, bili loše raspoloženi, odvojili su se u stranu i nešto žučno razgovarali. Kada sam kasnije, na povratku kući, upitala Boru o čemu su pričali, rekao mi je kratko: „Ni o čemu. To su, Vera, muški razgovori.“

Prispevši kući, Bora se zatvorio u radnu sobu i dugo slušao Radio Moskvu. Mislim da se njegove, kao i zebnje njegovih drugova, odnose na neke stvari o kojima se samo šuška i da o njima niko neće otvoreno da govori. Meni je teško da to zamislim, ali izgleda da postoji nekakav sukob između našeg i sovjetskog rukovodstva. Ali, možda se ipak radi samo o glasinama i neproverenim vestima koje šire antikomunističke agenture na Zapadu?

Ja sam veče ispunila prevođenjem romana *Pod tuđim uticajem* Džejn Ostin. Iako je ova priča daleko od naše stvarnosti i odnosi se na društvo koje je odavno prevaziđeno, mene ova knjiga neodoljivo privlači. Nema, zapravo, dogovor sa bilo kojim izdavačem i počela sam ovaj posao tako, za svoju dušu. Trenutno sam na 22. strani, u trenutku kada se nad En i Frederikom natkriljuje opasnost rastanka.

„Natkriljuje“... Da li se tako kaže? Zanimljivo, posle povratka sa studija u Oksfordu (bolje reći, nakon prinudnog prekida izazvanog ratom), utvrdila sam kako mi ponestaju naše reči. Za te dve godine i deset meseci, koliko sam boravila u Engleskoj, naučila sam odlično njihov ali pomalo zaboravila svoj jezik. Sada, kada sam se latila ovog posla, počinjem da se bojim da mu nisam dorasla.

Kasno je, skoro će ponoć. Strepim zbog onoga što visi u vazduhu a nije izrečeno. Iako nema oblik, to počinje strašno da pritiska. Nadam se, ipak, da je ovo samo kriza kroz koju socijalizam prolazi i da ćemo uskoro ponovo biti na putu kojim koračamo, evo, već četiri godine.

*

Draga mama,

Planovi su nam se drastično promenili. Lorens je dobio važan državni posao. Radiće za Ministarstvo inostranih poslova! Ne mogu ti opisati koliko sam srećna. Bio je prošle nedelje tamo na razgovoru a danas su mu javili da je primljen. Još uvek ne znamo kuda putujemo ali biće to sigurno neka udaljena, egzotična zemlja! Sada mu predstoji kratak kurs u ministarstvu a onda idemo! Ne mogu da dočekam!

Razumećete da sada ne dolazi u obzir da dođemo kod vas. Toliko posla je pred nama. Ja moram da kupujem garderobu i ostale stvari za put. Još, doduše, ne znam kakva nas klima tamo čeka ali osnovne stvari mogu već

da nabavljam. Biće prilike da upoznate Lorensa, možda kada dođete kod nas, ma gde mi bili.

Srećna sam, mamice. To moraš znati.

Voli vas vaša Eva

P. S. Sada možete da nam pošaljete malo para a mi ćemo vam to vratiti čim stigne prva Lorensova (diplomatska) plata.

*

THE SECRET INTELIIGENCE SERVICE
Kriptografsko odeljenje GCHQ

Neka je $M = C = Z_{26}$. Ovim je definisano da su prostori poruke i šifrovane poruke definisani nad skupom od 26 karaktera; npr. $A = 0, B = 1, \dots, Z = 25$.

Neka je tabela supstitucije za šifrovanje poruke:

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
21	12	25	17	24	23	19	15	22	13	18	3	9	5	10	2	8	16	11	14	7	1	4	20	0	6

Ovo znači da se kôd 0 zamenjuje kôdom 21, umesto kôda 1 piše se kôd 12, itd. Ključ se ne koristi.

Uzmimo da je poruka: IT WILL HAPPEN AGAIN.

Šifrovana poruka je: YL GYDD PXCCQF XUXYF (razmaci nisu šifrovani).

Tabela supstitucije za dešifrovanje poruke definisana je sa:

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z																																																									
2	1	1	2	2	5	1	7	2	4	2	3	1	9	1	5	2	2	1	3	1	8	3	9	5	1	0	2	8	1	6	1	1	4	7	1	4	2	0	0	6	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	0	1	1	1	2	1	3	1	4	1	5	1	6	1	7	1	8	1	9	2	0	2	1	2	2	2	3	2	4	2	5

Dakle, dešifrovanja poruka je: IT WILL HAPPEN AGAIN.

*

REZOLUCIJA INFORMACIONOG BIROA
KOMUNISTIČKIH PARTIJA O STANJU U
KOMUNISTIČKOJ PARTIJI JUGOSLAVIJE

28. juna 1948.

Informacioni biro, u sastavu predstavnika Bugarske radničke partije (komunista), Rumunske radničke partije, Mađarske partije trudbenika, Poljske radničke partije, Svesavezne Komunističke partije (boljševika), Komunističke partije Francuske, Komunističke partije Čehoslovačke i Komunističke partije Italije, pošto je pretresao pitanje stanja u Komunističkoj partiji Jugoslavije i konstatovao da su predstavnici Komunističke partije Jugoslavije odbili da dođu na zasedanje Informacionog biroa, jednoglasno je doneo sledeće zaključke:

Informacioni biro konstatuje da vodstvo Komunističke partije Jugoslavije sprovodi u poslednje vreme u osnovnim

pitanjima spoljne i unutrašnje politike nepravilnu liniju koja znači odstupanje od marksizma-lenjinizma. U vezi s tim Informacioni biro odobrava postupak CK SKP(b), koji je uzeo inicijativu u raskrinkavanju nepravilne politike CK KP Jugoslavije i pre svega nepravilne politike drugova Tita, Kardelja, Đilasa, Rankovića.

Informacioni biro konstatuje da vodstvo KPJ sprovodi neprijateljsku politiku prema Sovjetskom Savezu i SKP(b). U Jugoslaviji je dopuštena nedostojna politika sramoćenja sovjetskih vojnih specijalista i diskreditovanja Sovjetske armije. Za sovjetske građane specijaliste u Jugoslaviji bio je stvoren posebni režim na osnovu koga su stavljeni pod nadzor organa Državne bezbednosti Jugoslavije i praćeni. Isto takvom praćenju i nadzoru od strane Državne bezbednosti Jugoslavije bili su podvrgnuti predstavnik SKP(b) u Informacionom birou drug Judin i niz zvaničnih predstavnika SSSR-a u Jugoslaviji. Sve ove, kao i njima slične činjenice svedoče da su rukovodioci TCPI zauzeli stanovište nedostojno komunista, na osnovu koga su jugoslovenski rukovodioci počeli identifikovati spoljnu politiku SSSR-a sa spoljnom politikom imperijalističkih sila i ponašaju se prema SSSR-u isto onako kao i prema buržoaskim državama.

Upravo usled ove antisovjetske pozicije Centralnog komiteta KPJ raširila se klevetnička propaganda pozajmljena iz arsenala kontrarevolucionarnog trockizma o „izrođavanju“ SKP(b), o „izrođavanju“ SSSR-a itd. Informacioni biro osuđuje ove antisovjetske koncepcije rukovodilaca KPJ, koje su nespojive s marksizmom-lenjinizmom i koje priliče samo nacionalistima.

*

FOREIGN & COMMONWEALTH OFFICE
Glavni magacin

1. Džepni revolver BRITISH BULLDOG, kalibar 42, 500 metaka
2. Mikrokamera THE MINOX TLX 8245, šest rolni filma 8x11mm
3. Dvogled TASCOCO BINOCULARS model 304, 7x35, kožna obloga, težina – lak
4. Kompas US FOREST SERVICE model 183, u drvenoj kutiji
5. Jakna Hinson Hunting, veličina 44
6. 2 bambusova pečačka štapa STONE HARBOR sa platenom navlakom

29. juni 1948.

izdao S. Long

*

IZJAVA CENTRALNOG KOMITETA
KOMUNISTIČKE PARTIJE JUGOSLAVIJE
POVODOM REZOLUCIJE INFORMACIONOG
BIROA KOMUNISTIČKIH PARTIJA O STANJU
U KOMUNISTIČKOJ PARTIJI JUGOSLAVIJE

29. jun 1948.

Povodom objavljivanja Rezolucije Informbiroa, Centralni komitet Komunističke partije Jugoslavije izjavljuje sledeće:

Kritika u Rezoluciji zasnovana je na netačnim i neosnovanim tvrdnjama i predstavlja pokušaj rušenja ugleda Komunističke partije Jugoslavije u inostranstvu i u zemlji, izazivanja zabune u masama u zemlji i u međunarodnom radničkom pokretu, slabljenja jedinstva KPJ i njene rukovodeće uloge. Utoliko je čudnije da je CK SKP(b) odbio da na licu mesta proveri svoje tvrdnje, kako je to predložio CK KPJ u svome pismu od 13. aprila o. g.

U Rezoluciji se, bez navođenja ijednog dokaza, navodi tvrdnja da vodstvo KPJ vodi neprijateljsku politiku prema Sovjetskom Savezu. Tvrdnja da su u Jugoslaviji omalovažavani sovjetski vojni specijalisti, a da su građanski specijalisti bili podvrgnuti praćenju od organa bezbednosti – apsolutno ne odgovara istini. Ova tvrdnja, a naročito ona u vezi s drugom Judinom, ima isključivo za cilj da diskredituje KPJ i njeno rukovodstvo pred drugim partijama.

Naprotiv, tačna je naša tvrdnja, koja je izneta u pismu Centralnom komitetu SKP(b) od 13. aprila a koja se zasniva na nizu izjava članova KPJ, datim svojim partijskim organizacijama, kao i drugih građana naše zemlje, od oslobođenja do danas, a sastoji se u tome, da su ih organi sovjetske obavestajne službe bezbednosti vrbovali. CK KPJ je smatrao i smatra da je takav odnos prema zemlji, u kojoj su komunisti vladajuća partija i koja ide u socijalizam – nedopustiv odnos i da vodi demoralisanju građana FNRJ i slabljenju i potkopavanju državnog i partijskog rukovodstva. CK KPJ je smatrao i smatra da odnos Jugoslavije prema SSSR-u mora biti zasnovan isključivo na bazi poverenja i iskrenosti i, držeći se toga principa, jugoslovenskim državnim organima nije bilo ni na kraj pameti da prate ili bilo kako kontrolišu građane Sovjetskog Saveza u Jugoslaviji.

*

Draga mama,

Najzad smo stigli na naše odredište – Beograd. Još uvek ne mogu da ti kažem kakav je ovo grad (ovde smo tek dva dana) ali moram ti reći kako je put do ovde bio u najmanju ruku – noćna mora.

Na ispraćaju u Londonu, prisutan je bio lično general Džon Sinkler. Njega mi je Lorens predstavio kao svog šefa, ali tu je bio još jedan čovek. Ispostavilo se da je to niko drugi do Petar, poslednji kralj Jugoslavije! On je svečanim tonom saopštio Lorensu kako su sve oči porobljenih Jugoslovena uprte u njega! Bila sam više nego iznenađena ovim počastima koje su ukazane mome čoveku.

Međutim, odmah na početku, prekinuli smo naše putovanje. Na stanici u Parizu čekao nas je američki pisac Henri Miler u pratnji izvesne Anais Nin, žene neodređenog zanimanja i krajnje neobičnog izgleda. Taj Miler je predložio da se iskrčamo i boravimo kod njih par dana?! Lorens je pristao da ostanemo 24 sata i naterao me da se iskrčamo sa svom gomilom kofera koje smo poneli. Moram odmah reći, taj Miler je svojim čudnim ponašanjem, da ne upotrebim neku težu reč (na primer, perverznom), na mene ostavio poražavajući utisak. Još više mi je zasmetalo to što se on i Lorens i te kako dobro razumeju i što, očigledno, iza njihovog odnosa stoji nešto misteriozno, užasavajuće! Šta, to nije sasvim jasno, ali da je mračno i bolesno, to je očigledno.

Sutradan smo nastavili putovanje Orijent ekspresom ka Balkanu. U spavaćim kolima (vrlo pristojna, higijena

zadovoljavajuća) nas dvoje se, međutim, nismo mnogo naspavali. Sve vreme putovanja proveli smo u raspravi oko, on je to tako nazvao, pitanja koje se tiču „slobode pesnika“. Ja sam zahtevala objašnjenje za njegovo ponašanje prema tom, u najmanju ruku, čudnom Amerikancu i njegovoj bizarnoj ljubavnici ali Lorens mi je na to rekao: „*Anais me je uvek podsećala na mesečara koga su spazili kako korača po opasnom ravnom olovnom krovu na visokoj kuli; svaki pokušaj da je čovek probudi vikanjem mogao bi dovesti do nesreće.*“ Šta reći posle toga?

Prvi susret sa Jugoslavijom za nas je bio frustrirajući. Na granici, iz kompozicije voza izašla je uglađena posluša a na njihovo mesto došla ekipa neobrijanih konduktera koji nisu govorili nijedan strani jezik. Za njima je ušlo nekoliko agenata u kožnim kaputima koji su detaljno pregledali naše pasoše. Na prvoj stanici u voz je hrupila velika gomila naroda koja se tiskala i stalno nešto vikala. Mi smo pokušavali da protestujemo, jer se u hodnik naših spavaćih kola uselilo nekoliko seljaka sa prepunim korpama, i tek posle pantomimske konverzacije sa kondukterom ovaj je uljeze izbacio u drugi vagon. Ne moram da ti napominjem kako ni drugu noć uzastopce nismo trenuli.

Čim smo stigli u Beograd, smestili su nas u lepu vilu koja se nalazi, reklo bi se, u otmenom delu grada koji se zove Dedinje. Lorens, kao ataše za štampu, imaće platu od 5.000 funti godišnje, uz redovne pogodnosti i plaćen smeštaj. (Da, poslaćemo vam novac koji smo pozajmili odmah pošto Lorens primi prvu platu.) Kako je kuća praktično prazna, izuzimajući nekakav odvratni predratni nameštaj, moraću da se bacim u nabavku. Jedna veoma

ljubazna gospođa iz ambasade, Alison Hardi, obećala je da će mi pomoći oko kupovine neophodnih stvari. Iako su ljudi ovde na ivici bede i po radnjama nema, izgleda, baš ničega, dobra vest je da postoje diplomatski magacini u kojima se, po njenim rečima, može naći dosta toga.

Preturajući po kredencu i velikoj komodi, koje smo zatekli u kući, pronašla sam fotografije i pisma prethodnih vlasnika kuće. Jedno pismo je bilo na engleskom i bilo upućeno nekom daljem rođaku u Americi, ali izgleda da nikada nije bilo poslato. Datum je bio, koliko se sećam, 17. oktobar 1944. U njemu se govorilo o „crvenima koji dolaze i da će se sigurno ponašati kao Huni i Avari“!? Pismo je bilo ispunjeno dramatičnim vapajima da se rođak zauzme kod američkih vlasti i da im izdejstvuje dozvolu za izlazak iz zemlje. Interesovalo me je šta je sa njima i gde su oni sada, ali Lorens je na ovo pitanje samo rekao: „Ti si, draga, stvarno još uvek naivna devojčica.“

Nadam se da ovi prvi, mračni utisci nisu konačna slika zemlje u kojoj ćemo provesti sledeće godine. Ja sam drugačije zamišljala naš boravak van ostrva ali biće, nadam se, sve u redu. Kada se malo sredimo, doći ćete kod nas? Red je da najzad upoznate mog budućeg muža!

Poljubi tatu a tebe voli tvoja Eva